

การพัฒนารูปแบบตัวอักษรไทยจากวัฒนธรรมทางสายตาในจังหวัดปัตตานี

The Development of Thai Font Forms Visual Communication in Pattani Provinces

ชนกิตต์ ธาระสุข¹

Chanakit Thanasuk

วันที่ส่งบทความ: 30 เมษายน 2565, วันที่แก้ไขบทความ: 29 มิถุนายน 2565,

วันที่ตอบรับบทความ: 29 มิถุนายน 2565

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้ เป็นการพัฒนารูปแบบตัวอักษรไทยจากวัฒนธรรมทางสายตาในจังหวัดปัตตานีวิเคราะห์แนวทางการพัฒนารูปแบบตัวอักษรไทยจากวัฒนธรรมในพื้นที่เพื่อสื่อสารอัตลักษณ์ของจังหวัดปัตตานี ที่สามารถใช้ในการสื่อสาร และสะท้อนความเฉพาะตัวของพื้นที่

การวิจัย เรื่อง “การพัฒนารูปแบบตัวอักษรไทยเพื่อสื่อสารในสังคมพหุวัฒนธรรมของสามจังหวัดชายแดนใต้” นี้ มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาอัตลักษณ์จากวัฒนธรรมทางสายตาของจังหวัดปัตตานีเพื่อใช้ในการออกแบบ 2) เพื่อศึกษาวิเคราะห์แนวทางการพัฒนารูปแบบตัวอักษรไทยจากวัฒนธรรมทางสายตาของจังหวัดปัตตานี 3) เพื่อพัฒนารูปแบบตัวอักษรที่มีรูปแบบเฉพาะตัวจากความเป็นวัฒนธรรมทางสายตาของจังหวัดปัตตานี ที่สามารถใช้ในการสื่อสาร และสะท้อนความเฉพาะตัวของจังหวัดปัตตานี ใช้พื้นที่ในอำเภอเมืองจังหวัดปัตตานี เป็นพื้นที่ในการดำเนินการ ผลของการวิจัย ซึ่งเป็นแนวทางในการออกแบบตัวอักษร วิเคราะห์และประเมินผลการออกแบบโดยผู้เชี่ยวชาญด้านการออกแบบตัวอักษร เพื่อให้งานพัฒนารูปแบบตัวอักษรเป็นทางเลือกหนึ่งของนักออกแบบที่ต้องการงานที่สะท้อนความเฉพาะตัวของจังหวัดปัตตานี

ผลการวิจัยเป็นรูปแบบตัวอักษรไทยที่มีรูปแบบเฉพาะตัว ซึ่งพัฒนาจากวัฒนธรรมทางสายตาจังหวัดปัตตานี ที่มีโดยการวิเคราะห์จากวัฒนธรรมที่ปรากฏในพื้นที่จนออกมาเป็นงานชุดตัวอักษรที่ใช้งานได้ในรูปแบบดิจิทัลได้รับความพึงพอใจจากผู้เชี่ยวชาญที่ 4.31 อยู่ในเกณฑ์ดี ได้รับความพึงพอใจจากประชาชนในพื้นที่ที่ 4.36 อยู่ในเกณฑ์ดี

คำสำคัญ: รูปแบบตัวอักษร กราฟิก วัฒนธรรม วัฒนธรรมทางสายตา ปัตตานี

¹ อาจารย์ประจำหลักสูตรนวัตกรรมการออกแบบและสร้างสรรค์สื่อ คณะวิทยาการสื่อสาร

มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ อีเมล: chanakit.t@psu.ac.th

Lecturer of Media Design Innovation, program Faculty of Communication science.

E-mail: Chanakit.t@psu.ac.th, Prince of Songkla University.

ABSTRACT

The researcher aims to study the identity of visual culture in Pattani province by analyzing the development process taken by the Thai script found in the locality. This attempt will result in a script that can be used as a means of communication and as an indicator of uniqueness of this area.

The purpose of this research, “the Development of Thai Script for Communication in the Multicultural Society of the Three Border Provinces in Thailand”, is threefold: 1) to study the identity of Thai scripts found in visual culture of Pattani province and apply it to script design, 2) to investigate the developmental trends of Thai script found in Pattani province’s visual culture, and 3) to acquire a distinctive script from studying the visual culture of Pattani province. This script shall be plausibly utilized for communication and reflect the uniqueness of Pattani province.

The area of study comprises the entirety of Mueang district of Pattani province. The results of the research are analyzed to determine the direction of script development. Analysis and assessment are conducted by script development experts for the sake of bringing about an alternative design that depicts Pattani province’s identity.

The outcome of this study produced a unique Thai script that resulted from thorough scrutiny of Pattani’s visual culture. The analysis of the local culture subsequently led to a digital form of this script. Experts gave a satisfaction rating of 4.31, which classifies as good. Members of the community rated the product at 4.36 in terms of satisfaction, classifying it as good as well.

KEYWORDS: Script design, Graphic, Culture, Visual culture, Pattani province

บทนำ

การบอกเล่าเรื่องราวในรูปแบบ ของตัวหนังสือเพื่อสื่อสารวัฒนธรรมของตนเองออกไปเป็น สิ่งที่อยู่คู่กัน กับสังคมมนุษย์มานับเป็นพันปี สื่อเหล่านี้จึงเป็นช่องทางในการสื่อสารทางวัฒนธรรม ของสังคมมนุษย์มาโดยตลอด แม้จะมีการเปลี่ยนแปลง รูปแบบไปตามการพัฒนาของเทคโนโลยี ที่ทันสมัยขึ้นจนกลายเป็นส่วนสำคัญของวัฒนธรรมร่วมสมัย และเกิดเป็นสิ่งที่เรียกว่า “วัฒนธรรม ทางสายตา” (visual culture) สำหรับสังคมไทยแล้วคำว่า “วัฒนธรรมทางสายตา” (visual culture)

ถือเป็นคำใหม่และศาสตร์ใหม่ซึ่งผู้คนส่วนใหญ่ยังไม่รู้จัก แม้ว่าตลอด 2 ทศวรรษที่ผ่านมา สังคมไทยจะเต็มไปด้วยการแพร่กระจายของวัฒนธรรมภาพก็ตาม โดยผ่านช่องทางต่าง ๆ เช่น ทัศนศิลป์ ภาพยนตร์ โทรทัศน์ ภาพโฆษณา ตลอดจนถึงภาพบนจอคอมพิวเตอร์ และภาพถ่าย เป็นต้น (สมเกียรติ ตั้งนโม, 2550) ท่ามกลางสังคมข้อมูลข่าวสารเหล่านี้ ภาพทั้งหลายต่างสื่อสารอยู่รอบตัวเราทุก ๆ วัน เราสามารถเรียกสิ่งเหล่านี้ได้ว่า "วัฒนธรรมทางสายตา" (visual culture) และเราจำเป็นต้องเรียนรู้ด้วยความฉลาดผ่านการรับรู้ทางสายตา (intelligence of visual perception) ในการบริโภคข้อมูลและการเรียนรู้เพื่อที่จะอ่านภาพเหล่านี้ (visual literacy) ระดับที่ลึกซึ้ง เพื่อนำไปใช้ได้อย่างถูกต้องตามเป้าหมายผู้ส่งสาร

ตัวอักษรเป็นช่องทางหนึ่งซึ่งนักออกแบบใช้ในการสื่อสาร นอกจากความหมายโดยตรงที่ปรากฏแล้วยังแฝงไปด้วยความหมายโดยนัย ที่นักออกแบบต้องการสื่ออารมณ์และน้ำเสียงผ่านการพัฒนารูปแบบตัวอักษรนั้น ตัวอักษรจึงเป็นอีกรูปแบบหนึ่งที่ใช้ในการติดต่อสื่อสารกันจากคนหนึ่งไปยังอีกคนหนึ่ง สะท้อนอารมณ์ เหตุผล ความคิด ความต้องการ ความรู้สึก และตัวอักษรยังสามารถบันทึกรวบรวมความรู้สึกต่าง ๆ ไว้ได้เป็นระยะเวลายาวนานอีกด้วย (วัชรพงศ์ หงษ์สุวรรณ, 2550) การสร้างรูปแบบตัวอักษรให้มีรูปแบบแปลกตา สวยงามจะช่วยเร่งเร้าความรู้สึกตอบสนองได้เป็นอย่างดี โดยเน้นความชัดเจนสวยงาม สอดคล้องกับจุดประสงค์ สำหรับข้อความนำเรื่องและข้อความรายละเอียด นอกจากนั้นขนาดของตัวอักษรก็มีความสำคัญไม่ยิ่งหย่อนไปกว่ากัน ขนาดของตัวอักษรทุกตัวบนชิ้นงานต้องมีความพอดี อ่านได้ง่าย สื่อความหมายได้ดี ไม่ต้องคิดมาก นอกจากนั้นแล้วการจัดวางรูปแบบข้อความที่ดีก็จะช่วยให้การสื่อความหมายเป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพด้วย

การปฏิวัติอุตสาหกรรมยังทำให้เกิดการขยายตัวทางธุรกิจและอุตสาหกรรมต่าง ๆ ส่งผลให้งานด้านโฆษณาและงานสิ่งพิมพ์เติบโตขึ้นตามไปด้วย ความก้าวหน้าด้านทางเทคโนโลยีการพิมพ์ยังส่งผลให้งานศิลปะสามารถที่จะพิมพ์เผยแพร่ได้อย่างกว้างขวาง (วิรุณ ตั้งเจริญ, 2545) ในจังหวัดปัตตานีเองมีการขยายตัวของความต้องการในการออกแบบกราฟิกมากขึ้น โดยจะเห็นได้จากจำนวนสื่อที่ผลิตออกมาไม่ว่าจะเพื่อการโฆษณาประชาสัมพันธ์ การประชุมและอบรม การผลิตสื่อสิ่งพิมพ์ต่าง ๆ ในพื้นที่ที่เพิ่มขึ้น ทำให้เริ่มมีการหาความเป็นตัวตนของวัฒนธรรมสามจังหวัดชายแดนใต้ แต่ในระดับชาติการรายงานข่าวทางโทรทัศน์ทั่วประเทศใช้ภาษากลางเป็นหลัก การใช้รูปแบบตัวอักษรที่ถูกพัฒนามาจากวัฒนธรรมส่วนกลาง ก็หมายความว่าพื้นที่ทางวัฒนธรรมดังกล่าวถูกยึดครองด้วย "วัฒนธรรมของชาวกรุงเทพฯ และวัฒนธรรมท้องถิ่นได้ถูกกลืนหายไป" (กาญจนา แก้วเทพ, 2544) ในสามจังหวัดชายแดนใต้ของไทยนั้นวัฒนธรรมท้องถิ่นได้ถูกดูถูกกลืนโดยวัฒนธรรมของชาวกรุงเทพฯ และมาเลเซียที่อยู่ใกล้เคียงจนไม่อาจจะเรียกได้ว่าวัฒนธรรมที่เป็นอยู่เป็นอัตลักษณ์ของสามจังหวัดชายแดนใต้จริง

การพัฒนารูปแบบตัวอักษรไทยจากวัฒนธรรมทางสายตาในจังหวัดปัตตานีจึงเป็นแนวทางหนึ่งในการสร้างรูปแบบอักษรเฉพาะตัวที่มีความโดดเด่น แสดงถึงความเป็นอัตลักษณ์ทางวัฒนธรรมที่มีความแตกต่าง มีน้ำเสียงในการพูดที่แสดงวัฒนธรรมของปัตตานีได้อย่างดี เป็นตัวเลือกหนึ่งให้นักออกแบบในพื้นที่ใช้ในการออกแบบงานสื่อสารต่างๆ และเป็นแนวทางในการสื่อสารและอนุรักษ์วัฒนธรรมท้องถิ่นได้เป็นอย่างดี

วัตถุประสงค์การวิจัย

1. เพื่อศึกษาอัตลักษณ์จากวัฒนธรรมทางสายตาของจังหวัดปัตตานีเพื่อใช้ในการออกแบบ
2. เพื่อศึกษาวิเคราะห์แนวทางการพัฒนาแบบตัวอักษรไทยจากวัฒนธรรมทางสายตาของจังหวัดปัตตานี
3. เพื่อพัฒนาแบบตัวอักษรที่มีรูปแบบเฉพาะตัวจากความเป็นวัฒนธรรมทางสายตาของจังหวัดปัตตานี ที่สามารถใช้ในการสื่อสาร และสะท้อนความเฉพาะตัวของจังหวัดปัตตานี

กรอบแนวคิดการวิจัย

การวิจัยนี้ใช้รูปแบบงานวิจัยเป็นการวิจัยและพัฒนา (Research and Development) โดยสามารถสรุปเป็นกรอบแนวคิดการวิจัยได้ดังนี้

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

ที่มา: ชนกิตต์ ณะสุข, 2565

วิธีดำเนินการวิจัย

1. การศึกษาปัญหาและข้อมูลพื้นฐานในพื้นที่

1.1 การศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเกี่ยวกับการสื่อสาร อัตลักษณ์ วัฒนธรรมทางสายตาในพื้นที่

1.2 วิเคราะห์อัตลักษณ์วัฒนธรรมทางสายตาในพื้นที่

1.3 กำหนดผู้เชี่ยวชาญ กลุ่มเป้าหมาย

2. การวิเคราะห์แยกแยะข้อมูลและการกำหนดแนวทางในการออกแบบ

2.1 การศึกษาเก็บรวบรวมข้อมูลโดยแยกเป็น เชิงวัฒนธรรม ข้อมูลเชิงคุณภาพข้อมูลเชิงปริมาณ

2.2 กำหนดปัญหาทางการออกแบบ

2.3 วางแผนการออกแบบ กำหนดวัตถุประสงค์และวิธีการวัดผล

3. การออกแบบและทดลอง

3.1 การสร้างชุดงานต้นแบบ

3.2 การทดสอบกับกลุ่มตัวอย่างและผู้เชี่ยวชาญ

4. การนำเสนอผลงาน

4.1 การนำเสนองานเต็มรูปแบบ

4.2 การวัดและประเมินผลงาน

4.3 สรุปผลและเสนอแนะงานวิจัย

ผลการวิจัย

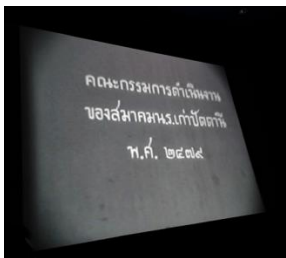
ผู้วิจัยได้ทำการรวบรวมอัตลักษณ์วัฒนธรรมทางสายตาของจังหวัดปัตตานีโดยสรุปเป็นตารางดังนี้

ตารางที่ 1 สรุปการวิเคราะห์วัฒนธรรมทางสายตาของจังหวัดปัตตานี

	ปัตตานี
ตราประจำจังหวัด	ปืนใหญ่พญาตัน

ดอกไม้ประจำจังหวัด	ดอกชบา
คำขวัญ	บุดูสะอาด หาดทรายสวย รวมน้ำตก นกเขาคี ลูกหยีอร่อย หอยแครงสด
ประเพณี	งานแห่เจ้าแม่ลิ้มกอเหนี่ยว งานชักพระ งานลาซัง งานไก่ช่อและ

โบราณสถาน	เมืองโบราณยะรัง มัสยิดกรือเซะ ศาลเจ้าแม่ลิ้มกอเหนี่ยว วังหัวเมือง
อัตลักษณ์ด้านศิลปะ	กริชปัตตานี เครื่องทองเหลือง

	ผ้าจวนตานี มัสยิดกลางปัตตานี
อัตลักษณ์ด้านวัฒนธรรม	การแต่งกายแบบมุสลิม การสื่อสารด้วยภาษายาวี วัฒนธรรมการกิน บูดู รูปแบบตัวอักษรที่ถูกบันทึกในภาพยนตร์ของปัตตานี รูปแบบตัวอักษรที่ถูกบันทึกในป้ายสถานที่ในปัตตานี

จากตารางที่ 1 พบว่าวัฒนธรรมทางสายตาของจังหวัดปัตตานีประกอบด้วยวัฒนธรรมทางมาจากความหลากหลายเนื่องจากเป็นเมืองท่ามาตั้งแต่โบราณ เมื่อถอดรูปแบบวัฒนธรรมทางสายสามารถสรุปเป็นแนวทางการออกแบบตัวอักษรได้ดังนี้

1. จากเอกสารที่พบในพื้นที่จังหวัดปัตตานีพบว่า อัตลักษณ์ของตัวอักษรในพื้นที่ ตัวอักษรจะบันทึกในรูปแบบของตัวลายมือและตัวเขียน มีลักษณะเส้นที่มีความหนาบางไม่เท่ากันตามวัสดุที่ใช้เขียนในพื้นที่

2. ตัวอักษรควรจะมีลักษณะเป็นตัวอักษรแบบตัวอักษรประดิษฐ์ โดยรวมรูปแบบจากตัวพิมพ์และตัวลายมือ พัฒนาการตกแต่งเพิ่มเติมเพื่อความสวยงามจากอัตลักษณ์ลายเส้นที่พบในการบันทึกตัวอักษรในเอกสารต่างๆ

3. นำวัฒนธรรมทางสายตาในพื้นที่ต่างๆ เช่น งานสถาปัตยกรรม งานศิลปหัตถกรรม เข้ามาใช้ในการออกแบบตัวอักษร

4. การทดลองการพัฒนาตัวอักษรจากวัฒนธรรมมาลดทอนให้เกิดความเรียบง่าย ความชัดเจนเพื่อเป็นตอบสนองวัตถุประสงค์ในการสื่อสาร

การออกแบบตัวอักษรไทยยังต้องทำความเข้าใจการออกแบบตัวอักษรไทยต่อไปนี้ (วรพงศ์ วรชาติอุดมพงศ์, 2545)

1. สัดส่วนเกี่ยวกับตัวอักษร

สัดส่วนที่จะกล่าวถึงนั้น หมายถึงสัดส่วนของความกว้าง และความสูงของตัวอักษร ความกว้างและความสูงจะต้องสัมพันธ์กับรูปแบบตัวอักษรที่ออกแบบในแต่ละตัว สัดส่วนของอักษรทุกตัว จะต้องสัมพันธ์กันมิได้หมายถึงจะต้องให้เท่ากันหมด แต่จะต้องไม่ขัดแย้งกันมากจนเกินไป

2. โครงสร้างตัวอักษร

ก่อนจะทำการออกแบบทุกครั้ง ต้องพิจารณาถึงลักษณะของโครงสร้างตัวอักษรเสมอ การศึกษาความถึงลักษณะโดยรวมของตัวอักษร ที่จะเห็นส่วนประกอบของเส้นที่ประกอบกันเป็นตัวอักษร ผู้ออกแบบจะต้องจัดกลุ่มตัวอักษร ที่มีลักษณะคล้ายกันแบ่งให้เป็นหมวดหมู่ เพื่อจะได้เขียนหรือกำหนดให้โครงสร้างนั้นมีขนาดที่สม่ำเสมอ

3. ขนาดของตัวอักษร

ขนาดของตัวอักษรไทยไม่เท่ากัน บางตัวกว้างบางตัวแคบ นอกจากจะแบ่งตัวอักษรตามสัดส่วนแล้ว อาจแบ่งตัวอักษรตามขนาดความกว้างเป็นกลุ่มๆ เพื่อต่อการออกแบบให้มีความสัมพันธ์กัน

4. พื้นที่ว่างภายในและภายในตัวอักษร

ตัวอักษรทุกตัวจะต้องมีพื้นที่ว่างภายในและพื้นที่ว่างรอบนอกตัวอักษรเสมอ พื้นที่ว่างภายในตัวอักษรจะมีผลให้เกิดความสวยงามมากขึ้นของตัวอักษร ส่วนพื้นที่ว่างรอบนอกก็จะมี

ผลต่อการเห็นรูปร่างของตัวอักษรแต่ละตัวเช่นกัน รวมทั้งผลกระทบทั้งในแง่บวกและแง่ลบเสมอ เมื่อต้องนำมารวมกันตัวอักษรอื่นเพื่อให้เป็นคำหรือข้อความ

5. ลักษณะของเส้นอักษร

ความหนาบางของเส้น ตัวอักษรบางแบบอาจเป็นเส้นหนา บางแบบอาจเป็นเส้นบาง หรืออาจจะเป็นลักษณะเส้นหนาบางรวมกัน นอกจากนี้ยังรวมถึงลักษณะของเส้นในแนวดิ่ง แนวนราบ แนวเฉียง หรือเส้นโค้งด้วย การออกแบบต้องกำหนดให้เส้นอักษรทุกตัวเป็นไปในลักษณะเดียวกัน เช่น หนาเท่ากันหมด บางเท่ากันทุกตัว หรือเส้นแนวดิ่งเป็นแบบเส้นหนา เส้นแนวนราบต้องเป็นเส้นบาง เป็นต้น

6. หัวของตัวอักษร

การออกแบบตัวอักษรไทย ซึ่งส่วนใหญ่จะเป็นลักษณะแบบมีหัวทั้งสิ้น หากกำหนดให้เป็นแบบอย่างใดก็จะต้องเป็นแบบอย่างเดียวกันตลอด การออกแบบหัวอักษรต้องให้มีความสอดคล้องกับรูปแบบโดยรวมของตัวอักษรด้วย มิฉะนั้นจะดูขัดแย้งกับความรู้สึกเสมอ แบบหัวอักษรอาจเป็นแบบกลม แบบเหลี่ยม มีลักษณะโป่ง หรือแบบหัวตัด เป็นต้น

7. ช่องไฟ

ช่องไฟของตัวอักษรเป็นสิ่งสำคัญมาในการออกแบบตัวอักษร ผู้ออกแบบจึงต้องเข้าใจเรื่องช่องไฟ เพราะการเว้นระยะช่องไฟที่เหมาะสม จะช่วยให้คำหรือข้อความที่เขียนสวยงาม อ่านง่าย ดูสบายตา น่าอ่าน

ตัวอักษรที่พบในจังหวัดปัตตานี มีความเป็นเอกลักษณ์เฉพาะตัวจากวัฒนธรรมทางสายตา โดยพบได้จากงานบันทึกต่างในพื้นที่ และได้รับอิทธิพลจากงานศิลปะวัฒนธรรม ผู้วิจัยจึงได้ทำการพัฒนาแบบร่าง ของชุดตัวอักษรไทยจากการลงพื้นที่เก็บข้อมูลและการออกแบบตามกรอบแนวคิดพัฒนาจากอัตลักษณ์ด้านศิลปะ อัตลักษณ์ด้านวัฒนธรรมได้ดังนี้

ภาพที่ 2 ตัวอย่างการทดลองสร้างแบบร่างของตัวอักษรที่พัฒนาจากวัฒนธรรมทางสายตา จังหวัดปัตตานี

ที่มา: ชนกิตต์ ณะสุข, 2565

สํานามเตชานุชิต งามวิจิตร

ภาพที่ 3 การนำแบบร่างพัฒนาในรูปแบบงานดิจิทัล
ที่มา: ชนกิตต์ ณะสุข, 2565

นิตินาถาธิวาทัง งามวิจิตร สํานามเตชานุชิต งามวิจิตร
นิตินาถาธิวาทัง งามวิจิตร นิตินาถาธิวาทัง งามวิจิตร

ภาพที่ 4 รูปแบบตัวอักษรไทยจากวัฒนธรรมทางสายตาสายตาในจังหวัดปัตตานี
ที่มา: ชนกิตต์ ณะสุข, 2565

จากการทดลองพัฒนาตัวอักษรไทยจากวัฒนธรรมทางสายตาสายตาในจังหวัดปัตตานี ผู้วิจัยได้นำรูปแบบตัวอักษรที่ได้มาพัฒนาต่อยอด ให้ได้เป็นรูปแบบฟอนต์ที่สามารถใช้ในโปรแกรมคอมพิวเตอร์ต่างๆ เพื่อเป็นทางเลือกหนึ่งของนักออกแบบที่ต้องการงานที่สะท้อนความเฉพาะตัวของจังหวัดปัตตานี สามารถนำมาเผยแพร่ใช้งานได้ง่าย โดยผู้วิจัยใช้โปรแกรม Glyphs2 ในการพัฒนาโปรแกรมตัวอักษร

ปัตตานีนี้ถิ่นแดนแสนไกล

ภาพที่ 5 การทดสอบและการพัฒนาฟอนต์ในโปรแกรม Glyphs2
ที่มา: ชนกิตต์ ณะสุข, 2565

อภิปรายผล

การนำเสนอผลงานต่อผู้เชี่ยวชาญด้านการออกแบบกราฟิก และการออกแบบตัวอักษร จำนวน 3 ท่าน เพื่อประเมินคุณภาพของผลงาน อภิปราย วิเคราะห์ และหาข้อบกพร่องต่าง ๆ โดยผ่านกระบวนการใช้แบบสอบถาม ซึ่งมีเกณฑ์ ในการประเมินผลงานออกแบบตามกระบวนการออกแบบอักษร (Spiekermann, 2014) ดังนี้

1. การสื่อสารวัฒนธรรมทางสายตาจังหวัดปัตตานี
 - 1.1 ความชัดเจน
 - 1.2 ความเหมาะสม
 - 1.3 การสร้างภาพลักษณ์ที่ดี
2. การออกแบบ
 - 2.1 มีองค์ประกอบชัดเจน
 - 2.2 มีระเบียบแบบแผน
 - 2.3 มีความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน
 - 2.4 มีความเป็นอัตลักษณ์เฉพาะตัวตามวัตถุประสงค์
 - 2.5 ความสวยงามของรูปแบบโดยรวม
3. การใช้งาน
 - 3.1 ความเป็นไปได้ในการนำไปใช้
 - 3.2 ความสะดวกในการนำไปใช้
 - 3.3 ใช้งานเหมาะสมกับความต้องการในพื้นที่

ตารางที่ 2 ผลการประเมินการพัฒนารูปแบบตัวอักษรไทยโดยผู้เชี่ยวชาญ

หัวข้อประเมิน	ผู้เชี่ยวชาญ			ค่าเฉลี่ย
	คนที่ 1	คนที่ 2	คนที่ 3	
1. การสื่อสารวัฒนธรรมทางสายตาจังหวัดปัตตานี				
1.1 ความชัดเจน	4	4	4	4.00
1.2 ความเหมาะสม	4	4	4	4.00
1.3 การสร้างภาพลักษณ์ที่ดี	4	4	4	4.00
2. การออกแบบ				
2.1 มีองค์ประกอบชัดเจน	4	5	4	4.34
2.2 มีระเบียบแบบแผน	5	5	5	5.00

ตาม โดยรวม	2.3 ความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน	5	4	4	4.34
	2.4 ความเป็นอัตลักษณ์เฉพาะตัว	5	5	4	4.67
	วัตถุประสงค์	4	5	4	4.34
	2.5 ความสวยงามของรูปแบบ				
3. การใช้งาน					
	3.1 ความเป็นไปได้ในการนำไปใช้	4	5	5	4.67
	3.2 ความสะดวกในการนำไปใช้	4	4	4	4.00
	3.3 ใช้งานเหมาะสมกับความ ต้องการในพื้นที่	4	4	4	4.00

การสื่อสารวัฒนธรรมทางสายตาจังหวัดปัตตานี ในด้านความชัดเจน ความเหมาะสม และการสร้างภาพลักษณ์ที่ดี อยู่ในเกณฑ์ดี ตามค่าเฉลี่ยที่ 4.00 4.00 และ 4.00 ตามลำดับ

ประเด็นด้านการออกแบบในแง่การมีองค์ประกอบ ชัดเจน ความมีระเบียบแบบแผน ความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ความเป็นอัตลักษณ์เฉพาะตัวตามวัตถุประสงค์ความเรียบง่าย ความสวยงามของรูปแบบโดยรวม อยู่ในเกณฑ์ดี ตามค่าเฉลี่ย ที่ 4.34 5.00 4.34 4.67 และ 4.34 ตามลำดับ

ประเด็นด้านการใช้งานในแง่ความเป็นไปได้ในการนำไปใช้ อยู่ในเกณฑ์ดี ตามค่าเฉลี่ยที่ 4.67 และในแง่ความสะดวกในการนำไปใช้งานเหมาะสมกับความต้องการในพื้นที่อยู่ในเกณฑ์ดี ใช้ตามค่าเฉลี่ยที่ 4.00 และ 4.00 ตามลำดับ

ตารางที่ 3 ผลการประเมินการพัฒนารูปแบบตัวอักษรไทยโดยประชาชนในพื้นที่จำนวน 100 คน

หัวข้อประเมิน	ค่าเฉลี่ย
1. การสื่อสารวัฒนธรรมทางสายตาจังหวัดปัตตานี	
1.1 ความชัดเจน	4.30
1.2 ความเหมาะสม	4.25
1.3 การสร้างภาพลักษณ์ที่ดี	4.43
2. การออกแบบ	
2.1 มีองค์ประกอบชัดเจน [1-1] [SEP]	4.37

2.2 มีระเบียบแบบแผน [SEP]	4.30
2.3 ความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน [SEP]	4.37
2.4 ความเป็นอัตลักษณ์เฉพาะตัวตามวัตถุประสงค์	4.50
2.5 ความสวยงามของรูปแบบโดยรวม	4.42
3. การใช้งาน	
3.1 ความเป็นไปได้ในการนำไปใช้	4.50
3.2 ความสะดวกในการนำไปใช้ [SEP]	4.30
3.3 ใช้งานเหมาะสมกับความต้องการในพื้นที่	4.30
รวม	4.36

การสื่อสารวัฒนธรรมทางสายตาจังหวัดปัตตานี ในด้านความชัดเจน ความเหมาะสม และการสร้างภาพลักษณ์ที่ดี อยู่ในเกณฑ์ดี ตามค่าเฉลี่ยที่ 4.30 4.25 และ 4.42 ตามลำดับ

ประเด็นด้านการออกแบบในแง่การมีองค์ประกอบ ชัดเจน ความมีระเบียบแบบแผน ความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน ความเป็นอัตลักษณ์เฉพาะตัวตามวัตถุประสงค์ความเรียบง่าย ความสวยงามของรูปแบบโดยรวม อยู่ในเกณฑ์ดี ตามค่าเฉลี่ยที่ 4.37 4.37 4.50 4.42 และ 4.34 ตามลำดับ

ประเด็นด้านการใช้งานในแง่ความเป็นไปได้ในการนำไปใช้ อยู่ในเกณฑ์ดี ตามค่าเฉลี่ยที่ 4.5 และในแง่ความสะดวกในการนำไปใช้งานเหมาะสมกับความต้องการในพื้นที่อยู่ในเกณฑ์ดี [SEP] ใช้ตามค่าเฉลี่ยที่ 4.30 และ 4.30 ตามลำดับ

ข้อเสนอแนะในการวิจัย

1. ข้อเสนอแนะทั่วไป

การพัฒนารูปแบบตัวอักษรจากวัฒนธรรมทางสายตาสามารถนำไปใช้เพื่อแสดงอัตลักษณ์ประจำท้องถิ่น ช่วยให้เกิดอัตลักษณ์เฉพาะตัวในการออกแบบกราฟิกต่างๆ เช่นการนำไปพัฒนาเป็นตราสัญลักษณ์ หรือ บรรจุภัณฑ์ ของผลิตภัณฑ์ชุมชน เป็นส่วนหนึ่งในการสร้างความพิเศษเฉพาะตัว สร้างความน่าสนใจและเพิ่มมูลค่าของผลิตภัณฑ์ต่าง ๆ ได้

2. ข้อเสนอแนะการวิจัยครั้งต่อไป

1. ทดลองใช้ตัวอักษรโบราณที่ปรากฏในพื้นที่จังหวัดปัตตานี เพื่อเพิ่มความมีอัตลักษณ์เฉพาะตัวของแบบอักษรมากขึ้น

2. การพัฒนารูปแบบของตัวอักษรหนา บาง ตัวเอียงจะช่วยให้ผู้ออกแบบมีทางเลือกในการใช้งานตัวอักษรเพิ่มขึ้น

3. การนำไปใช้งานเหมาะสมจะเป็นหัวข้อเพราะรูปแบบตัวอักษรจะสูญเสียความสามารถในการสื่อสารเมื่อมีขนาดเล็ก และควรพัฒนารูปแบบตัวอักษรสำหรับการอ่านเพิ่มเติมในการวิจัยครั้งต่อไป

เอกสารอ้างอิง

กาญจนา แก้วเทพ. (2544). *ศาสตร์แห่งสื่อและวัฒนธรรมศึกษา*. กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.

คัตสร ตีมาก. (2558). *บันทึกคำบรรยาย๑๐๑101*. กรุงเทพฯ: คัตสร ตีมาก.

ครองชัย หัตถา และคณะ.(2555). *มิติวัฒนธรรม ประวัติศาสตร์และภาพยนตร์ คีนส์สันติชายแดนภาคใต้*. กรุงเทพฯ: สำนักงานปลัดกระทรวงวัฒนธรรม กระทรวงวัฒนธรรม.

ประชา สุวีรานนท์. (2554). *จากไทยสู่ไทยๆ*. กรุงเทพฯ: ฟาเดียวกัน.

ประสิทธิ์ รัตนมณี .(2550). *วัฒนธรรมในสามจังหวัดชายแดนภาคใต้ (ปัตตานี ยะลา และนราธิวาส)*. [ผลงานวิจัยสถาบันวัฒนธรรมศึกษากัลยาณิวัฒนา].

มหาวิทยาลัยสงขลานครินทร์ วิทยาเขตปัตตานี

วรพงศ์ วรชาติอุดมพงศ์. (2545). *อักษรประดิษฐ์*. กรุงเทพฯ: ศิลปาบรรณาการ

วิรุณ ตั้งเจริญ. (2544). *ประวัติศาสตร์ศิลป์และการออกแบบ*. กรุงเทพฯ: สันติศิริ.

สมเกียรติ ตั้งนโม .(2549). *มองหาเรื่อง : วัฒนธรรมทางสายตา*. มหาสารคาม: มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

Seddon, T. (2016). *Let's talk type*. London: Mark Searle.

Spiekermann, E. (2014). *Stop Stealing Sheep & find out how type works*. London: Paperback.